

HELYI TANTERV

GYENGÉNLÁTÓ, ALIGLÁTÓ TANULÓK SZÁMÁRA

Hon- és népismeret 6. évfolyam

2020.

A tantárgy célja és feladatai

A hon- és népismeret tartalmazza a népünk kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Segíti a közösségi, nemzeti azonosságtudat kialakítását.

A tanulók felfedezik, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti őket a múlttal, és segít nekik eligazodni a jelenben. Felismerik, hogy az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatait a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárházai. Megértik, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltség része.

A tantárgy megalapozza a tanulók nemzeti önismeretét, nemzettudatát, a tevékeny hazaszeretetet. Tudatosítja a tanulóknál, hogy először minden népnek a saját hagyományait, nemzeti értékeit kell megismerni. A rendszerbe foglalt ismeretanyag támogatja a meglévő tudáselemek aktivizálását, az új ismeretek rögzítését.

Speciális feladatok: látássérülteknek

- A látássérült tanuló sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése.
- Tevékenység közbeni ismeretszerzés, a problémák több oldalról való megközelítése.
- Az önálló munkavégzés megkövetelése az egyéni látásállapotból következő korlátokat figyelembe véve, a lehetőségeket kihasználva.
- Az egyéni korlátok felismertetése és beláttatása, kompenzáló technikák keresése.
- Az önbizalom növelése pozitív megerősítéssel, sikerélmény oldott légkör biztosításával.
- Optimális terhelés
- Speciális eszközök keresése, biztosítása, használatuk megtanítása.
- A látássérülés miatt fejlődésükben akadályozott képességek fejlesztése, a sérült személyiségvonások korrigálása (kompenzációs képességek, látásnevelés).
- A pszichomotorikum fejlesztése (szenzomotorika, téri tájékozódás, motoros koordináció).

- A látásos megfigyelőképesség fejlesztése. Amit csak lehet a valóságban mutassunk meg, mert ez a legértékesebb ismeretforrás (pl. ételkészítés régi eszközei).
- A látássérült tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is.
- Tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybevételét.
- A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internet használatban, ismerjék meg az elektronikus könyvtárat, hangos könyveket.

Kulcskompetenciák

A tanulás kompetenciái

A tanuló egyéni tanulási utakon jut el a nemzeti múlt, a szülőföld értékeinek megismeréséhez, a hagyományos népi élet és a népszokások megismeréséhez, a táji jellegzetességek felfedezéséhez. Tanári iránymutatással, segítséggel képes a lényegkiemelésre. Egyéni tapasztalatainak megismerésével fejlődik tanulási képessége.

A kommunikációs kompetenciák

A tanuló a kommunikációs helyzetnek megfelelően alkalmazza anyanyelvi kompetenciáit, tanult viselkedési mintáit. Az információcsere változatos területeken valósulhat meg, a hagyományos auditív és vizuális csatornák mellett a digitális lehetőségek alkalmazásával. Kiemelt jelentőségű a szaknyelv használata, a szakkifejezések helyes és szakszerű alkalmazása. A tantárgy ismeretei hozzájárulnak a régi korok elnevezéseinek megismeréséhez és elsajátításához, amin keresztül bemutatható a nyelvhasználat gazdagsága, árnyaltsága és a tájnyelvi értékek.

A digitális kompetenciák

A tanuló elsajátítja az alapvető technikákat ahhoz, hogy az információ hitelességét és megbízhatóságát értékelni tudja. Digitális kompetenciáit változatos helyzetekben önállóan és másokkal is együttműködve, céljai megvalósítása érdekében tudja alkalmazni. A digitális kultúra tantárgy keretében elsajátított ismereteit felhasználva mutatja be a témát, tananyagot.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tanuló elsajátítja a hon- és népismeret alapfogalmait; információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, rendszerez. Összehasonlít, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanuló gondolatait, véleményét szabadon kifejti, ugyanakkor nyitott a pedagógus útmutatásaira, társai észrevételeire. Fejlődik, nyitottá válik a másik ember élethelyzete iránt. Aktívan részt vesz a népszokások élményszerű elsajátításában, esetleges bemutatásában.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Kreatív alkotásokat tud létrehozni a tanult népművészeti motívumok és alkotások segítségével a szülőföld értékeinek megörökítése során. A köszöntők, dramatikus népszokások, népdalok, népi játékok megjelenítésében törekszik a hagyományhű előadásmód megtartására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A tanuló nyitottá válik a foglalkozások, mesterségek megismerésére. Fejleszti kreativitását, képzeletét, gondolkodását a megismert hagyományos munkafolyamatok saját korának munkafolyamataival történő összehasonlítása. A tanuló értékesnek tartja a másokkal való együttműködést.

Óraterv

Témakör neve	Óraszám
Az én világom	4 óra
Találkozás a múlttal 1. A paraszti háztartás 2. Ünnepek, jeles napok 3. Életmód	28 óra összesen: – 8 óra – 12 óra – 8 óra
Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink	4 óra
Összes óraszám:	36 óra

Témakör: Az én világom

Javasolt óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanulóban a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a legszűkebb közösséghez, a családhoz, a lokális közösséghez való tartozás érzése kialakuljon, értéke tudatossá váljon;
- a szülőföld szeretete, a helyi értékek megbecsülése erősödjön.

A témakör tanulása eredményeként a tanulóban:

- a helyi társadalom tagoltságáról, a közösség sokszínűségéről és az ebben rejlő gazdagságáról szemléletes kép alakuljon ki;
- kialakuljon szűkebb lakókörnyezetének, épített örökségének, természeti értékeinek, helyi hagyományainak megbecsülése.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A családtagok, a közösség emberi értékei iránti érzékenység fejlesztés
- Harmonikusan működő családi minták bemutatása
- Hagyományos szerepek megismertetése a családban
- A nemzedékek közötti távolság csökkentése
- Nagyszüleink, dédszüleink világa falun és városban
- Családi történetek, családfa

- Szomszédság, rokonság fogalma, rokoni viszonyok, elnevezések
- A település jellegzetes mesterségei
- Nagyszüleink, dédszüleink és a régebbi korok világának erkölcsi normái
- A lakóhely épített és természeti környezetének adottságai, helytörténete, néphagyományai
- Az én városom, falum

Fogalmak

család, rokon, közösség, helyi értékek, helytörténet, mesterség, foglalkozás, norma, épített környezet, természeti környezet, fenntarthatóság

Javasolt tevékenységek

- Családfa készítése a rokoni viszonyok, elnevezések alkalmazásával
- Családi történetek gyűjtése, mesélése a nagyszülők, dédszülők gyermekkorából. A megismert családi történetek megosztása – az önkéntesség betartásával – az osztályközösséggel
- A felmenő családtagok, rokonsághoz tartozó személyek életének időbeni behatárolása
- Az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza megbecsüléséhez vezető egyéni és közösségi tevékenységek elsajátítása (pl. emlékhelyek gondozása). A helyi hagyományok megismerése, feldolgozása különböző tevékenységekkel

Témakör: Találkozás a múlttal

Javasolt óraszám: 28 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- érdeklődő attitűdjével erősítse a nemzedékek közötti párbeszédet;
- érvekkel tudja alátámasztani, hogy a természet kínálta lehetőségek felhasználásának elsődleges szempontja a szükségletek kielégítése, a mértéktartás alapelveinek követése;

- megismerje a gazdálkodó életmódra jellemző újrahasznosítás elvét, és saját életében is törekedjen ennek megvalósítására.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megbecsüli az idősebb családtagok tudását, nyitott a korábbi nemzedékek életmódjának, normarendszerének megismerésére, elfogadására;
- ok-okozati összefüggést állapít meg az eltérő természeti környezet és a különböző tájakon élő emberek eltérő életmódja között;
- rámutat a néphagyományok közösségformáló, közösségmegtartó erejére;
- felismeri a közösen végzett munka előnyeit, közösségerősítő hatásait.

Feladatok és ismeretek

- A környezettudatos szemlélet fejlesztése
- Az életmódot befolyásoló természeti tényezők megismerésének bővítése
- A változások felismerésének erősítése

A paraszti háztartás: 8 óra

- Az egymásra utaltság, a közösen végzett munka jelentőségének megismerése
- A lakókörnyezet funkciójának megértése
- Mesterségek megismerése nyomán a fizikai munka megbecsülése, értékelése
- A ház történeti fejlődése
- A házak külső jellegzetességei: falazat, tetőszerkezet, tetőforma
- A magyarok és a magyarországi nemzetiségek házainak külső jellegzetességei, táji különbségei
- A konyha és az ételkészítés eszközei
- Cserépedények a konyhán
- Fazekasság
- A szoba berendezése, bútorzata
- Munkasarok, szentsarok
- Bútorművesség
- A családon belüli munkamegosztás: férfi, női munkák
- A gyermek feladatai

Ünnepek, jeles napok: 12 óra

- A keresztény ünnepek a népi hagyományokban
- Előkészületek, munkatilalmak, ételek, viselet, szokások
- Őszi jeles napok, ünnepek
- Karácsonyi ünnepkör, köszöntők, színjátékszerű szokások
- Farsangköszöntők, maszkos alakoskodások, iskolába toborzó szokások
- Nagyböjt, böjti játékok, húsvéti ünnepkör szokásai
- Májusfaállítás, pünkösdi szokások
- Szent Iván-napi szokások, nyári jeles napok
- A közösségi alkalmak (vásárok, pásztorünnepek, búcsúk) és jelentőségük a hagyományos közösségi életben
- Keresztelő, népi játékok, gyereklakodalmak
- Leány-, legényélet jellegzetességei, szokásai
- A lakodalmak, lakodalmi szokások
- A gyermek születése, hiedelmek és szokások

Életmód: 8 óra

- A társas munkák és gazdasági, társadalmi jelentőségük
- A munkaalkalmakhoz (aratás, szüret, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó) kapcsolódó szokások és játékok
- Hétköznapi és ünnepi viselet
- Gyermekviselet
- Hagyományos paraszti ételek
- A népi táplálkozás jellemzői
- Napi, heti, téli, nyári étrend
- A gazdálkodó ember legfontosabb munkái: gabonamunkák, állattartás, kendermunkák
- Gyermekjátékok A belenevelődés folyamata

Fogalmak

jurta, veremház, egysejtű ház, többszattatú ház, falazat, tetőtartó szerkezet, tetőformák, konyhai cserépedény, sparhelt, munkasarok, szentsarok, munkamegosztás;

ünnap, jeles nap, böjt, advent, köszöntő szokások, lucázás, kántálás, betlehemezés, bölcsőske, regölés, aprószentek napi vesszőzés, háromkirályjárás, iskolába toborzó szokások, böjti játékok, kiszehajtás, villőzés, húsvét, zöldágjárás, komatálküldés, májusfaállítás, pünkösddőlés, pünkösdikirályné-járás, nyári napforduló, kaláka, pásztorünnap, búcsú, gyerekklakodalom, leányélet, legényélet, lakodalom;

szántás, vetés, aratás, szüret, szilaj és félszilaj pásztorokodás, fonás, szövés, fonó, ing, gatyá, pendely, szoknya, kötény, ünnapvi selet, böjtös nap, kenyérsütés, téli étrend, nyári étrend, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó, vásár, körjáték, utánzó játék, eszközös játék, sport jellegű játék, gyermekfolklór, népi játék, kávéház, kaszinó, „korzózás”, polgár, munkás, értelmiség, keresztelő.

Javasolt tevékenységek

- Az életmód és a háztípusok történeti változásainak megismerése képi és egyéb információk alapján, mindezek összefüggésének felismerése
- A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése
- Hajlékok készítése technika órán
- Az évszázadokkal korábbi idők családon belüli, korosztályok és nemek szerinti munkamegosztás összehasonlítása a mai kor feladataival: heti munkaterv készítése saját, családon belüli feladatokkal
- A jeles napok, ünnapvi szokások közösséget megtartó szerepének kiemelése
- Az ünnapvi előkészületek fontosságának hangsúlyozása, konkrét szokások, tevékenységek megismerése, elsajátítása
- Az ünnapvi szokások jellemzőinek megkülönböztetése a hétköznapok rendjétől, saját tapasztalat alapján
- Népi játékok élményszerű elsajátítása: sport jellegű, mozgásos játékok, párválasztó játékok

- A kalendáriumi szokásokhoz kapcsolódó tevékenységek végzése. pl. termés- (pl. lucabúza ültetés), férj- (pl. András napi böjtölés), időjárásjóslás (pl. hagymakalendárium)
- Annak felismertetése, hogyan igyekezett a hagyományos faluközösségben harmonikus kapcsolat kialakítására az ember a természettel, a közösség tagjaival
- Időjárási megfigyelések, népi időjóslások felelevenítése
- A fonó, a kukoricafosztó vagy egyéb a társas munka szokásainak dramatikus feldolgozása a kapcsolódó játékok felelevenítésével, meséléssel, közös énekléssel
- Vásári életképek bemutatása, technika órán gyártott portékákkal
- Gyermekmondókák megismerése, előadása önkéntes alapon
- Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások néhány jellegzetességének összehasonlítása a mai korról
- Annak tudatosítása, hogyan segítette a hagyományos faluközösség az egyént az emberi élet fordulójánál
- Jellegzetes táji ünnepi viseletek megismerése során a magyar népviseletek sokszínűségének felfedezése
- A közösséghez tartozás külső kifejezésformájának észrevétele
- Az egykori és mai megjelenési formák jelentéstartalmának feltárása konkrét példák alapján
- A hétköznapi viselet elemeinek összehasonlítása a gyerekek mai ruházatával képek alapján, a hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása
- A hagyományos paraszti táplálkozás jellemzőinek és a gyerekek étkezési szokásainak összevetése heti étrend készítésével. A szembevetendő különbségek és a tovább élő táplálkozási szokások megfogalmazása, tapasztalatok megosztása
- A konyhai cserépedények funkció szerinti rendszerezése
- A legfontosabb ételek alapanyagainak, elkészítési módjának, eszközkészletének megismertetése

Témakör: Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink

Javasolt óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- megismeri a magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek és népismereti, néprajzi jellemzőit;
- megismeri szülőföldje jeles személyeit;
- példákat tud mondani hazánk természeti értékeire, épített örökségekre;
- nyitottá válik a hazánkban élő nemzetiségek kultúrája iránt.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- életkorának megfelelően megismeri a magyar tudomány és kultúra eredményeit, a hungarikumokat;
- saját szűkebb közösségének megismerésével az identitástudatát és kötődését erősíti;
- tiszteletben tartja más kultúrák értékeit.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A nemzeti identitástudat erősítése
- A magyar népszokások, hagyományok, mint kulturális értékek megismertetése
- Néprajzi tájak, tájegységek Magyarországon és a Kárpát-medencében
- Dunántúl, Felföld, Alföld, és a kapcsolódó határon túli területek néprajzi jellemzői
- Erdély és Moldva hon- és népismereti, néprajzi jellemzői
- A magyarság kulturális öröksége a határon túli területeken
- A hazánkban élő nemzetiségek kultúrája, hagyományai
- Természeti kincseink, az épített környezet értékei
- A magyar tudomány és kultúra eredményei és alkotói a nagyvilágban
- A hungarikumok

Fogalmak

néprajzi csoport, nemzetiség, néprajzi táj, határainkon túl élő magyarok, szórvány, nemzeti összetartozás, haza, hazaszeretet, hungarikum, világörökség

Javasolt tevékenységek

- A határon túli magyarlakta területek, illetve a magyar nyelvterület nagy néprajzi tájainak azonosítása térképen. A magyar nyelvterületen élő néprajzi csoportok (pl. palóc, matyó, kun, székely), nemzetiségek (pl. német, szlovák, szerb, horvát) megnevezése
- A határon túli tájegységek legfontosabb természeti kincseinek, épített örökségének, népszokásainak tanulmányozása
- Képek gyűjtése a megismert tájakra jellemző viseletekről, népi építészetről, népművészetéről, hagyományokról
- Tájékozódás a nagy tájegységek területén lévő, a világörökség részét képező, magyar szellemi kulturális örökség helyszínekről, nemzeti parkokról, hungarikumokról
- Az egységes Kárpát-medence világhírű magyar művészeinek és tudósainak bemutatása, lehetőség szerint prezentációk segítségével
- A lakóhely nevezetes épületeinek, jeles szülőtteinek megismertetése választott tevékenységi forma keretében. A kistáj beillesztése a korábban megismert nagytájba
- Önálló gyűjtőtevékenység alkalmazása az ismeretszerzés folyamatában
- A megismert helyi népszokások, népdalok, mesék, mondák közösség előtti bemutatása önkéntességi alapon.

A szabadon tervezhető órakeret (10%) terhére ajánlott foglalkozások: textilek készítése, felhasználása

- Látogatás múzeumban, tájházban, alkotóházban vagy népi együttesnél, esetleg film megtekintése a témában.

A lehetőségek közül a helyi látogatás, speciális (látássérülteknek) vezetéssel lenne a legoptimálisabb.

A helyi tantervben megjelenő ismereteknek, fejlesztési követelmények egyes elemeinek, módszereinek alkalmazása az adott csoportra jellemzően a szaktanár kompetenciája.

Módszertani alapelvek látássérülteknek

A diagnózis, a látóképesség és a gyerek ismeretében *egyénileg* kell megítélni az adottságokat és lehetőségeket, kiválasztani a legcélravezetőbb módszereket. Az egyéni adottságokhoz való alkalmazkodás biztosítja az *optimális terhelést*. *Fokozatosan nehezedő*, egymásra épülő feladatsorokkal érhető el ez a cél. A feladatok nehézségét és terjedelmét úgy kell szabályozni, hogy az *erőfeszítés* és *eredményesség* egysége megmaradjon. A tanítási óra kötetlenebb, vidám, *érzelemgazdag légköre*, a pedagógus barátságos, segítő, a tanulók legkisebb eredményét is értékelő és kezdeményezésüket serkentő vezetési mód feloldja a tanuló gátlásait, félelmeit, amelyek a sorozatos kudarcok miatt másodlagosan is rontják a teljesítményét. A csökkentett teljesítőképesség területén a tanuló *aktivitási szintje* általában alacsony. Kezdetben intenzív készítés kell ahhoz, hogy kellő mennyiségű gyakorlást végezzenek kényszer nélkül. Ebben a fázisban a *jutalmazás* és a *dicséret* játsszák a főszerepet a tanuló *motiválásában*. Később, optimális terhelés esetén a *tevékenység öröme* veszi át ezt a szerepet, mely valódi *belső motivációhoz*: a saját teljesítőképesség feletti megelégedettség-érzet és az önmagával szemben támasztott követelmények kialakulásához vezet. A tanórákon a *tudatosság növelésére* is törekedjünk. Adjunk alkalmat a rendszeres *önellenőrzésre*, saját teljesítményük regisztrálására és összehasonlítására. Fejlesszük a tanulóknál az *önmegfigyelés* képességét is.

Értékelés

Az értékelés elvei

- Az értékelés figyelembe veszi:
 - az életkort
 - a diagnózist, látóképességet

- az általános és speciális, egyénre szabott fejlesztési célkitűzések, feladatkijelölések alapján az ismeretek, jártasságok készségek terén elértéket
- a praktikus látási teljesítmény fejlődését

Értékelendő területek

- együttműködés a tanulás folyamatában
- aktivitás
- az elsajátítottak önálló alkalmazására való törekvés
- mindenféle önálló kezdeményezés, amelyet eredményesebbé, sikeresebbé tétele érdekében fejt ki

Az értékelés szempontjai

- a gyengénlátó gyerek önmagához mért fejlődése
- rendszeresség - következetesség egysége
- pozitívumokat kiemelő
- hiányosságokat feltáró, előremutató
- reális elvárásokat tisztázó legyen
- a tanuló aktív részese legyen az értékelésnek.

Az értékelés módja

- szóbeli-írásbeli
- ötfokú skálán érdemjeggyel
- az órák részfeladatainak teljesítésekor, illetve a tanórák végén összefoglaló elemzés és értékelés